

Tyst rättvisa

Svenska staten köper sig ut ur statistiken

Anna Rogalska Hedlund och Paula Röttorp

FÖR
R
L
I
K
N
G
N
G
F
Ö
R
L
I
K
N
G
N
G
F
Ö
R
L
I
K
N
G
N
G

TIMBRO

rapport

Tyst rättvisa

Svenska staten köper sig ut ur statistiken

av Anna Rogalska Hedlund och Paula Röttorp

Anna Rogalska Hedlund är jurist specialiserad på mänskliga rättigheter och internationell rätt. Efter examen arbetade hon ett år på Utlänningsnämnden. Mellan 2001 och 2004 arbetade hon på Europadomstolen i Strasbourg. Därefter bar det iväg till München, Tyskland. Nu bor hon på Trinidad och Tobago där hon arbetar för EU. Hon har även arbetat en del för Centrum för Rättvisa.

Paula Röttorp är jurist med intresse för mänskliga rättigheter och europeisk rätt vilket hon bland annat studerat i Strasbourg. Paula har även en master i European Studies i Natolin, Polen och jobbar i dag som affärsjurist i Stockholm. Hon har tidigare jobbat på Timbro samt varit ledarskribent på Svenska Dagbladet.

TIMBRO

Maj 2007

ISBN 978-91-7566-611-2

Timbro, Box 5234, 102 45 Stockholm

Tel 08-587 898 00, fax 08-587 898 55

info@timbro.se

www.timbro.se

Innehåll

Förord	7
Sammanfattning	9
Slutsatser av genomgången och reflektioner	10
Inledning	11
Vad beror det ökade antalet förlikningar på?	12
Europakonventionen och Europadomstolen	15
Klagomålets gång i Europadomstolen	15
Förlikningsproceduren	16
Avskrivning av klagomål av andra skäl	18
Svenska förlikningar och andra avskrivningar	18
Statistik	19
Innehållet i de svenska förlikningsmålen	21
Oskäligt långa handläggningstider	21
Rätten till domstolsprövning	22
Muntlig förhandling	24
Artikel 8 – privat- och familjeliv	26
Slutsats	27
Fotnoter	31

Förord

Svenska staten väljer ofta att ingå förlikning i Europadomstolen i stället för att låta domstolen avgöra fallen. Detta bör innebära att den svenska staten kränker mänskliga rättigheter oftare än vad statistiken låter påskina. Svenska staten friserar sina siffror i Europadomstolen genom att det stora antalet förlikningar leder till färre fällande domar mot den svenska staten. Sveriges regering hade kunnat vara dömt i 50 mål under 2000-talet i stället för de tiotal fällande domar och fyrtiotal förlikningar som nu ägt rum.

Förlikningar behöver inte nödvändigtvis vara av ondo utan kan vara ett bra sätt att ge Europadomstolen nödvändig avlastning från ärenden där utgången ändå är klar.

Det allvarligaste problemet med förlikningar gäller de mål som visar på strukturella problem i svensk lagstiftning. Att de förlikts innebär att det inte i samma utsträckning avkrävs någon förändring av svensk lagstiftning eller förändring av praxis som om målet skulle ha avgjorts av domstolen. I dessa fall har således förlikningarna medverkat till att strukturella problem inom svenskt rättsväsende inte har åtgärdats.

Den svenska staten har också vid ett tillfälle under 2006 använt möjligheten att ”förlikas” mot den klagandes vilja. Detta är ett förfarande som nyligen började användas i Europadomstolen men som kan leda till att den individuella klaganderätten naggas i kanten.

I denna rapport görs en genomgång av det stora antalet förlikningar som svenska staten har gjort på sistone, den bakomliggande anledningen till detta och vad det kan komma att leda till.

Vi vill passa på att tacka de personer som vi har haft bakgrundsdiskussioner med inför skrivandet av denna rapport och som har bidragit med viktiga perspektiv och insikter. Vi vill i synnerhet tacka Inger Kalmerborn på Utrikesdepartementet, Elisabeth Fura Sandström, svensk domare i Europadomstolen, och advokat Percy Bratt, för deras tid och erfarenheter.

Sammanfattning

Europadomstolen är den yttersta rättsinstansen som vi som invånare i Sverige kan vända oss till om vårt nationella rättssystem inte tillgodoser de rättigheter som vi har enligt Europakonventionen.¹ Domstolen kan besluta om skadestånd i enskilda ärenden men domstolens långsiktigt viktigaste roll är att klargöra vad Europakonventionen ger individer för rättigheter för att de nationella rättssystemen ska ändras för att förebygga att nya kränkningar sker. Europakonventionen är svensk lag sedan 1995.

I denna rapport görs en genomgång av det höga antalet förlikningar som svenska staten har gjort i Europadomstolen den senaste tiden. Med följdfrågorna om vad det kan bero på och vad kan det leda till?

Antalet klagomål mot Sverige har successivt ökat från omkring 400 år 2000 till närmare 600 år 2005. Under de sexton åren från 1984 till 1999 förliktes svenska staten totalt sett i tre mål inför Europadomstolen. Sedan dess har antalet förlikningar ökat dramatiskt. Under sjuårsperioden 2000–2006 förliktes svenska staten i inte mindre än 39 mål. 39 mål låter kanske inte som så mycket men bör jämföras med att under samma period var det bara mål mot Sverige som domstolen prövade i sak. Det var alltså nästan dubbelt så många förlikningar som mål där domstolen fick pröva målet i sak.

Det två vanligaste innehållen i förlikningsmålen är klagan om för långa handläggningstider och rätten till domstolsprövning (artikel 6 i Europakonventionen).

Vad beträffar de absolut vanligast förekommande förlikningsmålen gällande för långa handläggningstider så borde dessa över huvud taget inte behöva komma till Strasbourg utan kunna lösas helt och hållet på inhemsk nivå. Svensk rättsutveckling har på senare år gått i den riktningen, åtminstone i brottmål där det är klart att en enskild kan få skadestånd på grund av för lång handläggningstid.² Europadomstolens praxis gällande denna fråga omfattar otvetydigt både civil- och brottmål.³ För närvarande inväntas ett ställningstagande från HD vad gäller civilrättsliga mål.⁴

Rätten till domstolsprövning är en återkommande fråga i svenska mål och listan av fällningar mot Sverige på den punkten är lång. Efter fällningar i Europadomstolen har Sverige dock genomfört en del förändringar för att anpassa systemet till kraven under artikel 6, bland annat genom ändringar i förvaltningslagen

och rättsprövningslagen.⁵ Det återstår att se om det fortfarande finns diskrepans mellan svensk lagstiftning eller praxis och Europakonventionen.

Ett avskrivningsbeslut från 2006 som visar på en ny utveckling som vi särskilt ser som oroande är Svenska Transportarbetareförbundet mot Sverige som gällde rätten till domstolsprövning.⁶

Det vi ser som problematiskt är dels att detta inte var en vanlig förlikning där den enskilde gick med på att målet avskrivs utan en ”tvångsförlikning” där målet avskrivs mot den klagandes vilja. Trots att detta borde leda till att domstolen granskar ärendet extra noga anger domstolen i avskrivningsbesluten bara att lagstiftningen ses över, vilket är extremt vagt och ingen garanti för att inte samma problem kommer att uppstå igen.

Slutsatser av genomgången och reflektioner

- Svenska staten förlikas allt oftare i Europadomstolen och antalet förlikningar är större än antalet mål som går hela vägen och avgörs i sak.
- Om Sverige hade dömts för 50 brott mot mänskliga rättigheter under 2000-talet hade diskussionen i Sverige sett annorlunda ut än de totala målen som Sverige dömts för i dag – kort sagt, vi tror att vi är bättre på mänskliga rättigheter än vi faktiskt är.
- Många av målen som förlikats gäller emellertid skadeståndsmål där det finns en uttalad praxis och där förlikning framstår som en vettig lösning för att avlasta domstolen.
- En anledning till att svenska staten så ofta väljer att förlikas kan vara att den vill slippa skammen att bli dömd av Europadomstolen och undvika pekpinnar om hur svensk lagstiftning borde se ut.
- I ett fall mot Sverige har ”tvångsförlikning” använts, alltså när klagande inte går med på förlikning, vilket urholkar den individuella klaganderätten.

Inledning

Europadomstolen är den yttersta rättsinstansen som vi som invånare i Sverige kan vända oss till om vårt nationella rättssystem inte tillgodoser de rättigheter som vi har enligt Europakonventionen. Den enskilde kan vända sig till Europadomstolen för att få gottgörelse. Domstolens långsiktigt viktigaste roll är dock inte att ge enskilda skadestånd eller moralisk upprättelse utan att klargöra vad Europakonventionen⁷ ger individer för rättigheter för att de nationella rättssystemen ska ändras för att förebygga att nya kränkningar sker. Domstolen är alltså en viktig prejudikatsinstans som ger den svenska lagstiftaren och domstolarna uppgifter om hur Europakonventionen och därmed svensk lag ska tolkas. Europakonventionen är också svensk lag sedan 1995.

Europadomstolen är ett offer för sin egen framgång. Fler och fler stater har anslutit sig vilket har inneburit att i dag omkring 800 miljoner människor i 46 länder har möjlighet att klaga till Europadomstolen. Domstolens arbetsbörda har därför ökat dramatiskt de senaste 10 åren, från omkring 5 000 mål 1997⁸ till omkring 45 000 mål år 2005, och ökningen fortsätter. Även antalet mål mot svenska staten har ökat till närmare 600 klagomål under 2005.

Den ökade arbetsbördan för Europadomstolen och det verkställande organet Ministerkommittén, men även de regeringar som ska försvara sig under processens gång, har satt hela systemet i kris. Redan i dagsläget är hanteringen av många mål summarisk. Svårigheten att få framgång med ett klagomål har liknats vid att stå i botten av ett timglas och kasta sandkorn uppåt i hopp om att få ett sandkorn att träffa genom den smala halsen.

För att avlasta Europadomstolen måste Europakonventionen tillämpas effektivt på inhemsk nivå. För Sveriges del finns det en positiv utveckling på framför allt två punkter:

- 1) Både den svenska lagstiftaren och svenska domstolar förefaller att mer och mer beakta Europakonventionen och Europadomstolens praxis vilket leder till att risken för att Sverige bryter mot konventionen minskar.⁹
- 2) Högsta domstolen har slagit fast att åtminstone i vissa mål utgör en kränkning av Europakonventionen en grund att utge skadestånd redan i svensk domstol.¹⁰ Det är regeringens uppfattning att det i dag är möjligt att utfå skadestånd i svenska domstolar i mål som gäller för långa handläggningstider i Sverige.¹¹

Vid sidan av denna positiva trend ser vi i Europadomstolen en annan utveckling som riskerar att underminera Europadomstolen, nämligen att fler och fler mål förlikas och därför aldrig avgörs i sak av domstolen. Syftet med denna rapport är att visa på att svenska staten allt oftare förlikas eller på andra sätt får Europadomstolen att skriva av mål och att diskutera vad orsakerna till detta kan vara och i vilken mån detta minskar möjligheterna för enskilda att få sin sak prövad eller leder till bristande rättsbildning.

Vad beror det ökade antalet förlikningar på?

Det kan finnas många förklaringar till att svenska staten och den klagande vill förlikas i Europadomstolen. Nedan listas flera tänkbara anledningar som kan finnas. I många fall kan fler än en förklaring vara relevant.

- 1) Det är inte bra för ett lands rykte att förlora i Europadomstolen. En förlikning får betydligt mindre uppmärksamhet än en dom som går staten emot. Att förlikas kan därför vara ett sätt att undvika ”skammen” som är förenad med att upprepade gånger fällas i Europadomstolen.
- 2) Det går också att tänka sig att svenska staten skulle ha ett intresse att förlikas i osäkra mål, det vill säga i ett mål där Europadomstolen inte tydligt har angivit vad som gäller eller i mål där det finns goda skäl att tro att staten kommer att förlora. Fördelen för svenska staten skulle i ett sådant fall vara att slippa en dom som säger att svensk lagstiftning strider mot Europakonventionen. I ett sådant fall skulle förlikningen kunna vara en billig metod att slippa ändra lagstiftningen eller åtminstone behålla stor frihet hur den ska reformeras utan att få pekpinningar från Europadomstolen.
- 3) Arbetsbördan hos Europadomstolen och Utrikesdepartementet som driver svenska statens talan är hög vilket kan leda till att både svenska staten och Europadomstolen försöker att få fram en förlikning för att minska arbetsbelastningen.
- 4) Vissa mål kan vara väldigt tydliga, det vill säga frågan är tidigare klargjord av Europadomstolen och det är klart att den enskilde har rätt till skadestånd. I ett mål är värdet av att få en dom i Europadomstolen lågt eller inget från ett juridiskt perspektiv. Då handlar det mer om att kompensera den enskilde för den skada denne lidit, något som kan ske genom en förlikning som sparar tid för Europadomstolen.
- 5) Målet är inte längre relevant eftersom lagstiftningen har reformerats. Om lagstiftningen redan har ändrats när målet når Europadomstolen så kan man argumentera för att det inte längre finns något behov att få rättsligt klarlagt om den nu historiska situationen var förenlig med Europakonventionen eller inte, i vart fall inte för Sveriges del.

- 6) Den enskilde kan sakna ekonomiska möjligheter att föra sin talan i Europadomstolen, Denna förklaring fördes fram i Uppdrag Granskning¹² hösten 2006, som menade att förändringar i rättshjälpslagen m m, har lett till minskade ekonomiska möjligheter för den enskilde att processa både i svensk domstol och i Europadomstolen. Eftersom de förändringar som genomförts inte berör just rättegångskostnaderna i Europadomstolen har vi inte fördjupat oss i denna förklaring. Under alla omständigheter förefaller det orimligt att ändrade ekonomiska förutsättningar skulle leda till en så dramatisk ökning av antalet förlikningar som faktiskt har skett. Även att antalet anmälda fall till Europadomstolen ökar tyder på att kostnaderna inte är avgörande.

Europakonventionen och Europadomstolen

Konventionen och dess tilläggsprotokoll innehåller ett tjugotal rättigheter som sträcker sig från grundläggande rättigheter såsom förbud mot tortyr och slavarbete till mer politiska rättigheter såsom yttrande- och föreningsfrihet, till rättigheter av social natur såsom rätten till utbildning.

En överväldigande stor del av klagomålen till Strasbourg gäller artikel 6 och rätten till en rättvis rättegång. Domstolen har upprepade gånger fastslagit att för långa handläggningstider utgör en kränkning av artikel 6. För Sveriges del har rätten till domstolsprövning, det vill säga möjligheten att få ett myndighetsbeslut prövat av en domstol, varit föremål för flera fällande domar liksom rätten till muntlig förhandling i förvaltningsmål.

Det näst vanligaste klagomålet gäller artikel 8 och rätten till privat- och familjeliv. För Sveriges del rör det frågor om bland annat omhändertagande av barn. Vidare är klagomål beträffande äganderätten relativt vanliga.

Därutöver har Europadomstolen haft en hel del banbrytande mål där svåra frågor ställts på sin spets. Domstolens praxis har haft mål gällande dödshjälp, felaktig abort på grund av sammanblandning av patienter, NATO:s bombningar i Belgrad och mycket mer.¹³ Domstolen har genom sin praxis gett Europakonventionen och dess tilläggsprotokoll ett konkret innehåll. Trots rättigheternas allmänt hållna ordalydelse har de visats sig vara ytterst tillämpbara på en rad situationer. Genom den enskilda klagorätten har de mest oväntade mål kommit till domstolens kännedom och i många fall har de lett till upprättelse för individer och förändringar av de nationella systemen.

Klagomålets gång i Europadomstolen

I inledningsskedet sker en bedömning om klagomålet uppfyller vissa formella kriterier och om det är uppenbart ogrundat eller inte – den så kallade *admissibility*-prövningen.¹⁵ Cirka 90 procent av alla klagomål mot Sverige som inkommer till domstolen faller redan i detta skede. De avvisas såsom *inadmissible* av domstolen egenhändigt, det vill säga utan att någon skriftväxling sker med den svarande staten. Avvisningsbeslutet är i princip inte motiverat och innehåller ingen redogörelse för omständigheterna i målet. De resterande 10 procenten av klagomålen kommu-

niceras till Sverige såsom den svarande staten och enbart de som efter skriftväxling förklarats *admissible* leder så småningom till en dom. Det uppskattas att omkring hälften av dessa mål är uppenbart välgrundade, det vill säga det finns redan en väl etablerad praxis som stöder att det föreligger en kränkning. Då kan domstolen avvika från det traditionella tvåstegsförfarandet och samtidigt fatta beslut om både *admissibility* och sakfrågan, så kallad *joint examination*. I en dom kan domstolen avskrivna målet, typexemplet är en förlikning, eller avgöra målet i sak och fastställa om en kränkning föreligger eller inte. I domen redogörs för sakomständigheterna i målet och skälen till beslutet. Domarna är offentliga och finns tillgängliga på bland annat domstolens hemsida.¹⁶

Förlikningsproceduren

Möjligheten till förlikning har med vissa förändringar funnits sedan systemets början. Enligt det nuvarande regelverket¹⁷ ska domstolen, representerad av kanslichefen på instruktion av kammaren eller dess ordförande, verka för en förlikning. Generellt verkar det finnas konsensus kring att det är önskvärt att uppenbart välgrundade klagomål eller mål som saknar principiell betydelse och inte heller påkallar några inhemska lagändringar bör förlikas så enkelt och snabbt som möjligt.¹⁸ Domstolen ska ta initiativ till förlikningsförhandlingar efter det att ett mål förklarats *admissible*. Om domstolen beslutat om så kallad *joint examination* bjuds parterna in till förlikningssamtal redan vid första kommunikeringen mellan parterna.¹⁹ Förfarandet är konfidentiellt och kan inte åberopas inför domstolen i den ordinära processen.

Förlikningsbeslutet

Om en förlikning träffas ska domstolen, efter att den granskat att förlikningen är grundad på respekten för mänskliga rättigheter såsom de definierats i konventionen och dess tilläggsprotokoll, avskrivna målet.²⁰

En avskrivning av ett mål före *admissibility*, vilket är fallet vid så kallad *joint examination*, sker i form av beslut och efter *admissibility* i form av dom. I beslutet eller domen ska en kortfattad redogörelse för omständigheterna i målet upptas. Vidare ska förlikningsvillkoren upptas. Oftast sker detta i form av en kort deklARATION undertecknad av parterna. Förlikningsvillkoren ser varierande ut. I vissa mål är de väldigt utförliga. De kan exempelvis omfatta uttalanden om pågående eller genomförda lagändringar i svarandestaten.²¹ I andra fall nämns bara en förlikningssumma. En förlikning innebär inte ett implicit erkännande att en kränkning föreligger. I vissa förlikningar har staten till och med valt att uttryckligen påpeka att förlikningen inte antyder en kränkning.²²

Grundad på respekten för de mänskliga rättigheterna

Domstolen ska innan den beslutar sig för att avskriva ett mål försäkra sig om att respekten för mänskliga rättigheterna såsom de definierats i konventionen och dess tilläggsprotokoll inte kräver en fortsatt handläggning av målet. Domstolen har således i uppgift att ta hänsyn till eventuella allmänintressen. Det kan finnas mål där sakfråga är av så pass principiell betydelse att handläggningen av målet bör fullföljas. Ett typexempel på en sådan situation är så kallade pilotmål där domstolen tagit upp ett mål till prövning, ett mål som ska agera prejudicerande på likartade mål i det inhemska systemet. Ett illustrerande exempel är målet *Broniowski* mot Polen.²³ I det målet fann domstolen att polska staten kränkt klagandens äganderätt och att långtgående lagändringar krävdes för att Polen i framtiden inte skulle kränka äganderätten i trakterna kring floden Bug. Målet inför domstolen gällde enbart en individs rättigheter men det stod klart att ett mycket stort antal individer var i en likartad situation.²⁴ I det målet beslutade domstolen att handlägga frågan om skälig gottgörelse separat. Efter en ingående granskning av det omfattande reformarbete Polen genomfört godtog domstolen förlikningen i frågan om skälig gottgörelse.

Det finns således utrymme under konventionen att hindra att förlikningar används som ett sätt att köpa sig fri från kravet på att förändra lagstiftningen och praxis stödjer, i vart fall beträffande pilotmål, att en grundlig granskning av förlikningsvillkoren sker. Däremot är det mer oklart vad gäller övriga mål. Såvitt vi vet finns det dock inget fall där domstolen har vägrat en förlikning. Möjligheten att motsätta sig en förlikning borde dock innebära att domstolen kan ställa krav på lagändringar eller liknande. Vi har dock inte sett några tecken på att så sker i de svenska målen.

Verkställighet

Ministerkommittén har en verkställande funktion. Bland annat övervakar kommittén att de stater som fällt av domstolen fullgör sina skyldigheter enligt domen.²⁵ Det omfattar i regel en kontroll att skadeståndet utbetalas men kan i vissa fall även sträcka sig till andra typer av åtgärder. Exempelvis att lagändring genomförs eller att klagande får möjlighet till en ny rättegång.²⁶ Även förlikningsvillkor som fastställts i en dom övervakas av Ministerkommittén så att förlikningssumman betalas och att till exempel utlovade lagändringar faktiskt genomförs.²⁷ Ministerkommittén saknar dock i dag befogenhet att övervaka verkställigheten av förlikningar som fastställts i beslut.

Enligt det Tilläggsprotokoll nr 14,²⁸ som beräknas träda i kraft under 2007, ska alla förlikningsbeslut från domstolen kunna övervakas av Ministerkommittén. Vidare kommer förlikningar kunna ingås i vilket skede av processen som helst. Syftet är att göra systemet flexibelt.²⁹ Det är svårt att uttala sig om följderna av

denna ändring. Ett riskmoment ligger dock i att mål som förlikas före *admissibility*-stadiet kommer motiveras med standardbeslut utan redogörelse för sakomständigheterna. I praktiken blir det svårt att få kännedom om klagomål som kunde utgöra kränkningar, om målen förlikas på ett tidigt stadium.

Avskrivning av klagomål av andra skäl

Domstolen kan även avskriva ett mål om det inte längre är befogat att fortsätta prövningen av klagomålet.³⁰ På senare år har en oroande praxis som initierades av Turkiet utvecklats på detta område. I dessa fall har en svarandestat självmant erkänt en kränkning och lovat att utge skäligen gottgörelse. I vissa fall har staten vidare åtagit sig att vidta andra gottgörelseåtgärder såsom till exempel en lagändring eller att fullgöra en inhemsk utredning. Domstolen har, efter en granskning av omständigheterna i det enskilda målet, accepterat att avskriva klagomålet med motiveringen att det inte längre är befogat att fortsätta prövningen av målet. Detta trots att klagande vill att domstolen avgör målet i sak.

I dessa fall har domstolen gjort en mer långtgående granskning om avskrivningen strider mot respekten för de mänskliga rättigheterna än vad som generellt sker vid en förlikning.³¹ Olika faktorer som kan beaktas är om frågan redan behandlats i praxis tidigare, om tidigare domar verkställts på ett tillfredsställande sätt och om sakomständigheterna är tvistiga mellan parterna. Vidare är deklARATIONENS lydelse av vikt – huruvida den svarande staten på ett entydigt sätt erkänt en kränkning och på vilket sätt staten avser gottgöra klaganden. En del mål där svarandestaten gjort sådana deklARATIONER har gällt mycket allvarliga anklagelser om mord och försvinnanden i Turkiet.³² Andra mål har gällt mindre dramatiska omständigheter såsom för långa handläggningstider.³³ Även svenska staten har vid ett tillfälle under 2006 utnyttjat denna möjlighet att få ett ärende avskrivet även när klaganden inte accepterat förlikning.³⁴

Domstolen kan även välja att avskriva mål om den anser att frågan har lösts. Detta är vanligt förekommande i mål som gäller utvisning och personen under processens gång till slut fått uppehållstillstånd och således inte längre riskerar att utvisas.

Svenska förlikningar och andra avskrivningar

Om vi tittar på de svenska mål som anhängiggjorts i Europadomstolen under de senaste tjugo åren ser vi att både antalet anmälda fall och antalet förlikningar har ökat. Antalet förlikningar har dock, proportionellt sett, ökat mer än antalet anmälda fall.

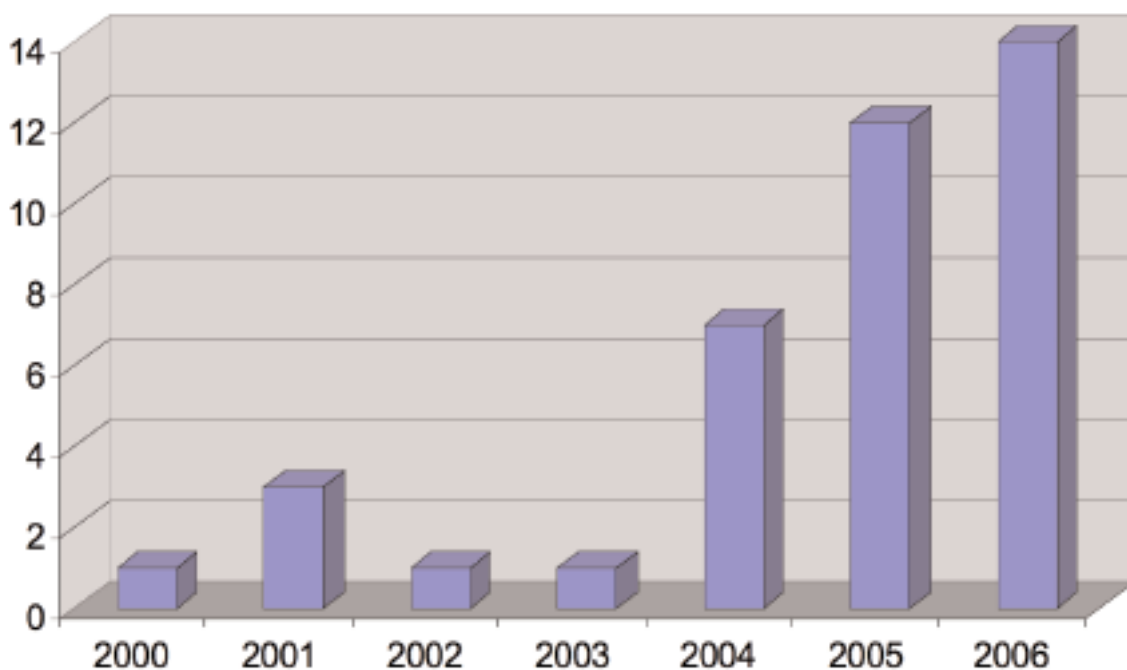
Statistik

Antalet mål

Antalet klagomål mot Sverige har successivt ökat från omkring 400 år 2000 till närmare 600 år 2005.

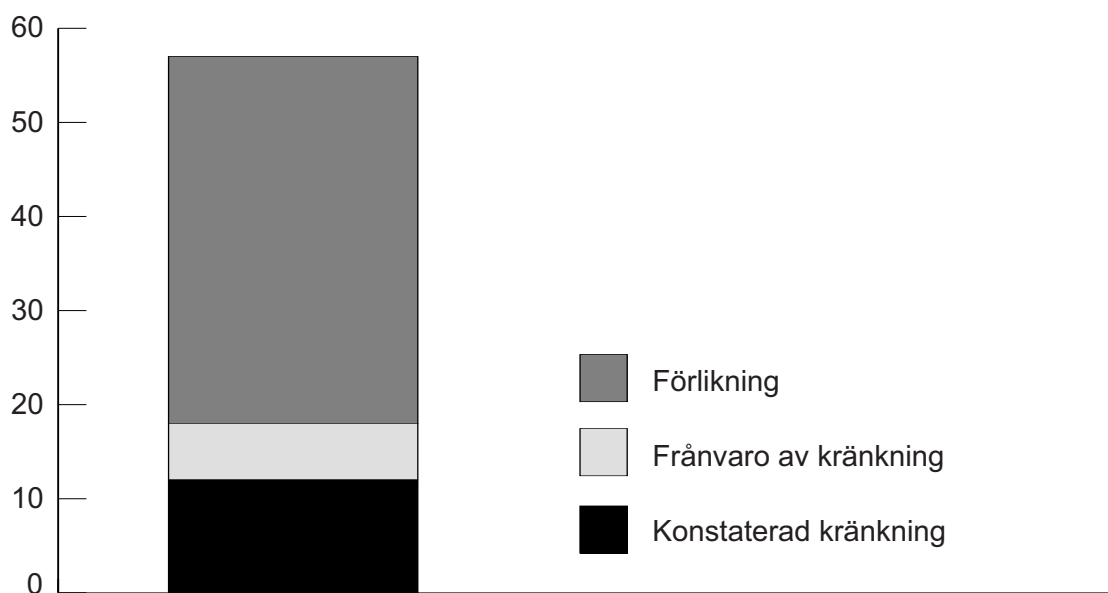
Antalet förlikningar/avskrivningar

Under de sexton åren från 1984 till 1999 förliktes svenska staten totalt sett i tre mål inför Europadomstolen. Sedan dess har antalet förlikningar ökat dramatiskt. Under sjuårsperioden 2000–2006 förliktes svenska staten i inte mindre än 39 mål. Diagrammet nedan visar antalet förlikningar under perioden 2000–2006. Som framgår av diagrammet har antalet förlikningar ökat även under dessa sju år.

Under perioden 2000–2006 fastställde Europadomstolen vid prövning i sak i 12 fall att Sverige hade kränkt en klagandes rättigheter och i 6 fall att så inte hade skett. Det var alltså nästan dubbelt så många mål där svenska staten förliktes som där domstolen fick pröva målet i sak. Antalet förlikningar är därför en mycket betydande del av de fåtaliga ärenden som sluppit genom nålsögat och blivit förklarade *admissible*.

Mål mot Sverige avgjorda 2000–2006 genom fastställande av förlikning, kränkning eller frånvaro av kränkning

Dessutom förekommer avskrivningar av andra skäl. Som nämnts ovan har ett mål, under 2006, avskrivits av domstolen efter att staten erkänt en kränkning och betalat ut skadestånd. I ett drygt tiotal mål under 2006 har domstolen avskrivit mål gällande utvisning där klagande beviljats uppehållstillstånd i Sverige.

Innehållet i de svenska förlikningsmålen

Nedan följer en kort redogörelse av sakfrågan i några av de mål där svenska staten har förlikts under senare år samt en redogörelse för det mål som avskrevs på grund av en deklaration från staten men där klaganden inte gått med på en förlikning. Vårt urval är i stor utsträckning subjektivt men syftet med detsamma har varit att lyfta fram några intressanta fall.

En stor andel av de anmälningar som görs mot Sverige och de förlikningar som Sverige ingår rör artikel 6 i Europakonventionen, närmare bestämt för långa handläggningstider. Även andra frågor under artikel 6, såsom rätten till domstolsprövning och rätten till muntlig förhandling har i ett flertal mål förlikts. Ett lite udda mål gällande rätten till privatliv har också förlikts.

Oskäligt långa handläggningstider

Det enskilt vanligaste klagomålet mot Sverige är att processen i nationella rättsinstanser varit för utdragen och att den enskilde därför inte fått sin sak prövad inom rimlig tid. Drygt 70 procent av de förlikningar som svenska staten ingick under perioden 2000–2005 handlar om för utdragen process. Av de 14 förlikningar som ingåtts under 2006 rör 12 (eller 85 procent) för långa processer om skattetillägg.

Kommentar

Domstolen har skärpt tonen vad gäller långa handläggningstider genom att säga att avsaknaden av möjlighet att påskynda handläggningen och få gottgörelse på inhemsk nivå utgör en kränkning av rätten till effektiva rättsmedel enligt artikel 13 i konventionen.³⁵ Svensk lagstiftning saknar i princip ett effektivt rättsmedel, därav det stora antalet mål. Högsta domstolen har dock i praxis avvärjt denna brist, i vart fall i brottmål.³⁶ Europadomstolens praxis gällande denna fråga omfattar otvetydigt både civil- och brottmål. För närvarande inväntas ett ställningstagande från HD vad gäller civilrättsliga mål.³⁷

Flertalet av de senaste förlikningarna handlades i den så kallade *joint examination* vilket medför att förlikningen fastställs i beslut som inte kan övervakas av Ministerkommittén. Förhoppningsvis kommer Tilläggsprotokoll nr 14 att snart träda i kraft och råda bot på detta problem.

Rätten till domstolsprövning

Rätten till domstolsprövning är en återkommande fråga i svenska mål och listan av fällningar mot Sverige på den punkten är lång. Generellt kan man säga att Sverige saknar en tradition av att kunna överklaga förvaltningsbeslut till domstol. Ofta, men inte alltid, har det funnits möjlighet att överklaga till en högre förvaltningsmyndighet. Europadomstolen har i detta sammanhang vidhållit att artikel 6 ger rätt till prövning av en oavhängig och oberoende domstol om frågan rör en persons civila rättigheter och att en förvaltningsmyndighet inte räcker. Efter fällningar i Europadomstolen har Sverige dock genomfört en del förändringar för att anpassa systemet till kraven under artikel 6, bland annat genom ändringar i förvaltningslagen och rättsprövningslagen.³⁸ Efter dessa ändringar kan alla förvaltningsbeslut, bortsett beslut av regeringen, överklagas till de allmänna förvaltningsdomstolarna, oavsett om en annan lag föreskriver något annat. Regeringsbeslut kan dock fortfarande endast överprövas av Regeringsrätten i enlighet med den mer begränsade rättsprövningen som endast avser lagligheten, inte lämpligheten, av ett beslut.

*Svenska Transportarbetareförbundet mot Sverige*³⁹

I målet hade ett icke-anslutet företag anlitats för att dela ut tidningar i ett visst område. Klaganden, Svenska Transportarbetareförbundet, ansåg att detta stred mot det gällande kollektivavtalet och stämde bl a Svenska Tidningsutgivareföreningen. Arbetsdomstolen instämde med detta. Svenska Tidningsutgivareföreningen, i sin tur, vände sig till Konkurrensverket som ansåg, i motsats till Arbetsdomstolen, att den klausulen i kollektivavtalet som uteslöt företaget att dela ut tidningar i ett visst område stred mot konkurrensrätten. Klausulen var således ogiltig och Konkurrensverket fastslog att den inte ska tillämpas i framtiden. Svenska Transportarbetareförbundet hade inte talerätt i processen och kunde inte överklaga Konkurrensverkets beslut. Förbundet klagade till Strasbourg att dess rätt till domstolsprövning kränkts.

Regeringen erkände att det förelåg en kränkning av klagandens rätt under artikel 6 i konventionen. Vidare uppgav regeringen att det pågår en översikt av konkurrenslagen och möjligheten att överklaga ska förbättras. Regeringen åtog sig vidare att utge ideellt skadestånd om 40 000 SEK och rättegångskostnader om 140 000 SEK. Klagande hade yrkat 500 000 SEK vilket regeringen ansåg obefogat, främst med anledning av att endast en del av det ursprungliga klagomålet förklarades *admissible*.

Domstolen ansåg att det redan finns en väl etablerad praxis vad gäller rätten till domstolsprövning i svenska mål. Vidare konstaterade domstolen att beloppet för gottgörelse och rättegångskostnader kunde anses vara rimligt. I ljuset av de

pågående reformerna av konkurrenslagen och rättsprövningslagen fann domstolen att det inte längre var motiverat att fortsätta handläggningen av målet.

*Danell m fl mot Sverige*⁴⁰

Målet gällde 15 personer, varav 8 var professionella fiskare, som ansökte om undantag från nyinförda begränsningar av fisket i Torne älv vid finsk-svenska gränsen. Ansökan avslogs av Finsk-svenska gränsälvscommissionen och de klagande försökte utan framgång överklaga till bland annat Fiskeriverket, Miljööverdomstolen och de administrativa domstolarna. Länsrätten konstaterade att Europakonventionen gav klagande en rätt till domstolsprövning och att Finsk-svenska gränsälvscommissionen inte kunde anses vara en oavhängig och oberoende domstol i konventionens mening. Dessvärre ansåg varken länsrätten eller kammarrätten sig behöriga att pröva överklagandet. Klagande vände sig till Strasbourg och åberopade rätten till domstolsprövning under artikel 6 och rätten till effektiva rättsmedel under artikel 13 i konventionen. Europadomstolen förklarade målet *admissible*.

Enligt förlikningsavtalet erhöll de klagande 750 000 SEK. Vidare informerade svenska regeringen att det dåvarande systemet gällande fiskerirättigheter reformerats. Ett nytt avtal har antagits av både Finland och Sverige. Avtalet måste godkännas, vilket ännu inte skett, av respektive länders parlament innan det träder i kraft. Undantag från begränsningar i fiskerirättigheter kommer enligt det nya avtalet kunna prövas av inhemska domstolar. I ljuset av dessa omständigheter avskrev domstolen målet.

*Jonasson mot Sverige – även en artikel 8-fråga*⁴¹

Klaganden fick 1995 anställning som kock på en restaurang belägen på en flygplats. Såsom anställd hade han tillträde till känsliga delar av flygplatsen. Tre år senare begärde Luftfartsverket en säkerhetsprövning av honom grundat på en lagstiftning som tillkom 1996. Det framkom att klagande dömts för misshandel vid två tillfällen, 1979 och 1998. På grundval av dessa domar fann Luftfartsverket att klagande var opålitlig och han fräntogs därför tillträde till vissa områden på flygplatsen. Som en följd blev han så småningom uppsagd. Stödd av facket överklagade han uppsägningen till Arbetsdomstolen. Arbetsdomstolen fann att hans arbetsgivare inte hade annat val än att respektera Luftfartsverkets beslut om begränsat tillträde till vissa områden på flygplatsen. Detta medförde i sin tur att han inte kunde fullgöra sina arbetsuppgifter och arbetsgivaren hade således grund för sin uppsägning. Arbetsdomstolen fastställde också att den saknade befogenhet att överpröva lagligheten och riktigheten i Luftfartsverkets beslut beträffande tillträde till vissa områden på flygplatsen. Klagande vände sig därför till Strasbourg. Han argumenterade att han inte kunde få Luftfartsverkets beslut överprövat av en

oavhängig och oberoende domstol, att hans privatliv kränkts och att han inte haft några effektiva rättsmedel i det inhemska systemet. Domstolen förklarade klagomålet *admissible* under artiklarna 6, 8 och 13 i konventionen.

Enligt förlikningsavtalet erhöll klagande 275 000 SEK. Avskrivningsbeslutet innehåller ingenting avseende eventuella lagändringar. Domstolen godtog förlikningen utan mer än en standardformulering. Efter ändringarna i förvaltningslagen, som trädde i kraft i somras, har förmodligen frågan om rätten till domstolsprövning lösts. Däremot förblir frågan om rätten till privatliv kränkts obesvarad.

*Muonio sameby mot Sverige*⁴²

Länsstyrelsen frantog ett antal personer deras tillstånd att sköta renar och beslutade om vissa nya regler beträffande renskötseln. Samebyn överklagade beslutet utan framgång till Jordbruksverket och senare till regeringen. Slutligen vände sig samebyn till Regeringsrätten och begärde rättsprövning enligt rättsprövningslagen. Regeringsrätten konstaterade att den enbart kunde granska lagligheten av beslutet och fann att tidigare myndigheter fattat beslut i enlighet med gällande lagstiftning. Således skedde ingen lämplighetsprövning.

Samebyn klagade till Strasbourg men ingick sedermera en förlikning mot en ersättning om 65 000 SEK. Avskrivningsbeslutet innehåller ingenting avseende eventuella lagändringar. Domstolen godtog förlikningen utan mer än en standardformulering. Den nya rättsprövningslagen innebär ingen förändring för hur detta mål skulle avgöras i dag.

Kommentar

Trots att det finns en relativt klar praxis avseende rätten till domstolsprövning kommer fortfarande nya svenska mål avseende detta till Strasbourg. Det återstår att se om de senaste lagändringarna råder bot på detta.

I tre av de mål vi har refererat ovan har förlikningar ingåtts. I ett har domstolen avskrivit målet mot klagandens vilja. I två av dessa fyra mål har lagändringar varit på gång och beaktats av Europadomstolen. Det är anmärkningsvärt att i de två andra målen godtog domstolen förlikningarna utan att förvissa sig om att det inte finns ett kvarvarande problem med den svenska lagstiftningen.

Muntlig förhandling

Svenska förvaltningsdomstolar tillämpar skriftlig handläggning och har traditionellt sett endast undantagsvis hållit muntlig förhandling vilket i flera mål har stridit mot artikel 6. Målen Romlin och Jakola är två exempel av de sex ärenden

avseende muntlig förhandling som varit uppe under perioden 2000–2005. I ett av fallen dog klaganden innan målet hann avgöras varför det avskrevs.⁴³ I två av fallen fann domstolen att en kränkning förelåg⁴⁴ och i ett fall att ingen kränkning skett.⁴⁵ Fallen Romlin och Jakola förliktes.

*Romlin mot Sverige*⁴⁶

Tinna Romlin hade 1989 hos försäkringskassan ansökt om handikappersättning p g a astma och reumatism, vilket avslogs. Romlin överklagade detta beslut hela vägen upp till Försäkringsöverdomstolen där hon vägrades prövningstillstånd. Ingen muntlig förhandling hölls i någon av instanserna. Romlin lämnade innan frågan var slutligt avgjord in en ny ansökan om handikappersättning 1993 och beviljades då 69 procent av basbeloppet från och med januari 1993. Romlin överklagade detta beslut till länsrätten och yrkade på att hon skulle beviljas ersättning från augusti 1991. Hon åberopade medicinska rapporter och yrkade att experter skulle höras under en muntlig förhandling. Länsrätten avslag hennes yrkanden. Hon överklagade till kammarrätten och yrkade på muntlig förhandling men nekades prövningstillstånd. Samma sak upprepades i Regeringsrätten.

*Jakola mot Sverige*⁴⁷

Målet Romlin har mycket gemensamt med målet Jakola som också handlar om en person, i detta fall Aune Jakola, som begärde ersättning från arbetsskadeförsäringen hos försäkringskassan. Försäkringskassan menade dock att hennes besvär inte hade med hennes arbete att göra och avslag begäran. Jakola överklagade till länsrätten och åberopade bland annat ett intyg från den lokala fackklubbsordföranden som skulle visa att även andra på arbetsplatsen led av samma besvär. Länsrätten avslag överklagandet och Jakola överklagade till kammarrätten och begärde en muntlig förhandling. Kammarrätten avslag yrkandet om en muntlig förhandling och avslag senare även hennes överklagande. Hon överklagade till Försäkringsöverdomstolen som avslag en förnyad begäran om muntlig förhandling och vittnes- eller sakkunnigförhör. Genom en lagreform lades Försäkringsöverdomstolen ner och ärendet överfördes till Regeringsrätten som också avslag begäran om muntlig förhandling och därefter även överklagandet.

Kommentar

Både Romlin och Jakola överklagade sina respektive mål till Europadomstolen som förklarade målen *admissible* till den del de avsåg avsaknaden av muntlig förhandling. Båda målen förliktes så småningom. Målen rör delvis ett annat överprövningssystem än det som gäller i dag men båda målen kom ändå att aktualiseras i länsrätt, kammarrätt och Regeringsrätten under ett regelverk som säger att skriftlig handläggning är regel men att muntlig förhandling kan beviljas vilket dock inte gjordes i dessa fall. Fallen är fortfarande aktuella på det sättet att ingen

regelförändring har skett som förhindrar att de skulle bedömas på exakt samma sätt i svensk förvaltningsdomstol i dag. Det finns redan mål där svenska staten har fällts i Europadomstolen för att Sverige har för stor restriktivitet med att bevilja muntlig förhandling i förvaltningsdomstolarna.⁴⁸ Det har dock inte lett till några egentliga lagförändringar. Förmodligen skulle trycket på svenska staten att förändra lagstiftningen öka om det blev fler fällningar på den här punkten. Förlikningarna ledde till att målen fick liten uppmärksamhet i Sverige jämfört med vad de hade fått om Sverige hade fällts fler gånger avseende rätten till muntlig förhandling.

Artikel 8 – privat- och familjeliv

*Pascalidou m fl mot Sverige*⁴⁹

Målet rörde bilder med hotfulla terrorister fotograferade utanför Alexandra Pascalidou och hennes sambos respektive Claes Cassels bostäder. Bilderna publicerades av Aftonbladet 1998. En reporter från Aftonbladet hade bilder på beväpnade män utanför bostäderna och visade dessa bilder för Pascalidou respektive Cassel innan publiceringen. Reportern samt de män som tagit bilderna åtalades för olaga hot respektive hot mot tjänsteman. Tingsrätten och hovrätten friade reportern men fällde övriga åtalade. Högsta domstolen friade samtliga med hänvisning till att bilderna hade publicerats och att därför tryckfrihetsförordningen var tillämplig även beträffande förmedlingen av bilderna till Aftonbladet. Tryckfrihetsförordningen innehåller en uttömmande lista över vilka brott som kan begås genom publicering i tryckt skrift. Denna lista inkluderade vid tidpunkten för handlingen inte olaga hot eller hot mot tjänsteman.

Pascalidou, hennes sambo och Cassel klagade till Europadomstolen och ansåg att deras rättigheter under artikel 8 till skydd för deras privatliv hade kränkts i och med att svensk lagstiftning uppenbarligen inte skyddade dem från dylika hot. Målet förliktes. Det ska dock noteras att tryckfrihetsförordningen ändrades strax innan förlikningen så att de relevanta brotten inkluderades i listan.

Kommentar

Konsekvensen av förlikningen i detta fall blev att ett intressant mål inte prövades i sak av domstolen. Det är ont om praxis avseende krav som ställs på vilken lagstiftning som en stat behöver ha för att skydda enskilda från andras handlingar. Så som prejudikatsvärde hade målet varit intressant. Samtidigt kan konstateras att i och med lagändringen stängdes den ”lucka i lagen” som hade lett till de friande domarna. Målet skulle alltså i dag troligen bedömts på ett annat sätt varför det är en historisk lagstiftning som Europadomstolen hade prövat om målet inte hade förlikts.

Slutsats

Gå aldrig i krig om du inte exakt vet att du har förmåga att kraftsamla vid rätt tid, vid rätt plats. Du måste säkert veta att du kan leverera ett avgörande. Om inte, betala fienden vilken tribut som helst.

ur Djingis khan – tankar och visdomsord av Anders Widén

Svenska staten förlikas allt oftare i Europadomstolen och i dag avgörs fler svenska fall genom förlikning än genom att domstolen får ta ställning i sak. Ändå kommer förlikningsmålen i skymundan av domar, framför allt om de är fällande. En dom mot en stat uppfattas av många som en skamfläck. Men som Carl Henrik Ehrencrona, rättschef på UD, framhållit så beror hur skamlig en fällning är på vilken typ av mål det handlar om och processuella brister är naturligtvis mindre skamligt än att dömas för grova överträdelser mot mänskliga rättigheter. Sådana grova överträdelser ger en viss skamstämpel men om man fälls i en förfärlig massa mål så är ju inte det heller så bra, menar Ehrencrona.⁵⁰ Personligen tror vi detsamma och menar att diskussionen hade sett annorlunda ut i Sverige om svenska staten hade blivit fälld i nästan 50 mål hittills under 2000-talet i stället för som nu ett tiotal fällande domar och ett 40-tal förlikningar.⁵¹

De mål som förlikas är inte heller alltid mindre intressanta. Tvärtom har några ovanliga och tankeväckande mål förlikats. Även om avskrivningsmålen i dag har börjat diskuteras så får vi aldrig riktigt prövat om dessa utgjorde kränkningar eller inte. Opinionstrycket för att förändra lagstiftningen blir därför svagare. Detta är helt klart otillfredsställande när målen rör ett strukturellt problem i svensk lagstiftning eller hur lagen tillämpas i praktiken. Det finns därför anledning att bevaka så att inte förlikningar och andra avskrivningsmetoder begränsar domstolens effektivitet och gör det lättare för medlemsstater att inte tillämpa konventionen och/eller begränsar den individuella talerätten.

I inledningen till denna rapport listade vi några tänkbara förklaringar till att svenska staten förlikas i Europadomstolen: arbetsbördan för domstolen och UD, det finns inget behov av ytterligare prejudikat, förändrad lagstiftning gör att frågan inte är aktuell längre, undvika skammen av att bli dömd i Europadomstolen eller att undvika ett klagande av behovet att förändra lagstiftningen. Vår genomgång

av förlikningarna hittills under 2000-talet visar att flera anledningar ofta samverkar och att förlikningar i vissa fall leder till att trycket på svenska staten att leva upp till Europakonventionen minskar.

Som redogjorts för ovan gäller sakfrågan i de flesta förlikningsmålen för långa handläggningstider. En förlikning kan vara lämplig i sådana ”dussinmål”. Den enskilde accepterar förlikningen och kompenseras snabbare än om frågan hade avgjorts i sak samtidigt som man avlastar Europadomstolen från ett stort antal mål där utgången redan relativt säkert är till den enskildes fördel. Även om det inte finns anledning att kritisera att dessa mål förlikas i Europadomstolen bör det kritiseras att de behövde komma dit över huvud taget. Som tidigare nämnts har vi dock hittills inte haft något inhemskt rättsmedel för att ge de drabbade gottgörelse. Vi hoppas därför att svensk praxis kommer att vara entydig så att vi framöver kan lösa den här frågan på hemmaplan utan att belasta Europadomstolen.⁵²

Även förlikningar av mål på grund av ändrad lagstiftning är en typ av förlikningar som det för en utomstående generellt inte finns någon anledning att kritisera. I till exempel Pascalidoumålet⁵³ så hade svensk lagstiftning förändrats efter det att målet avgjorts i svensk domstol. Utgången av exakt samma fall skulle vara annorlunda om det inträffade i dag och problemet är därför undanröjt. I fallet Pascalidou hade den nya lagstiftningen redan antagits av riksdagen och gällde som svensk lag. I vissa andra avskrivningsfall såsom Danell och Transportarbetareförbundet⁵⁴ var den planerade lagstiftningen inte färdig. I dessa fall vet ingen när ny lagstiftning kommer och det är ännu oklart exakt hur den nya lagstiftningen kommer att se ut. Domstolen borde när ett mål förlikas med hänvisning till ny lagstiftning använda sin möjlighet att motsätta sig en förlikning för att få specificerat hur den nya lagstiftningen kommer att se ut. Ett sådant tydligt åtagande kan då övervakas av Ministerkommittén.

Ett avskrivningsbeslut som vi särskilt ser som oroande är Transportarbetareförbundet. Detta var dels inte en vanlig förlikning där den enskilde gick med på att målet avskrivs utan en ”tvångsförlikning” där målet avskrivs mot den klagandes vilja. Trots att detta borde leda till att domstolen granskar ärendet extra noga anger domstolen i avskrivningsbesluten bara att lagstiftningen ses över, vilket är extremt vagt och ingen garanti för att inte samma problem kommer att uppstå igen. Samtidigt som det finns anledning att klandra Europadomstolen för att avskrivna målet på så lösa grunder, faller dock det största ansvaret på svenska staten. Regeringen borde över huvud taget inte använda denna möjlighet att få ärenden avskrivna mot den klagandes vilja. För den enskilde så innebär det att trots att klagomålet klarat sig igenom nålsögat och blivit *admissible* får han eller hon inte sin sak prövad av domstolen. Detta får som effekt att den individuella klagorätten naggas i kanten vilket är allvarligt och kan minska förtroendet för domstolen.

Även vanliga förlikningar kan missbrukas i och med att de är en möjlighet för staten att köpa sig fri från skammen och på köpet slippa att få specificerat av domstolen vad som brister i den befintliga lagstiftningen. Även om den enskilde accepterar förlikningen så ser ingen till det allmänna intresset att förhindra att fler kränks. Vi har i vår genomgång funnit flera exempel på förlikningar som ingåtts trots att det strukturella problemet inte åtgärdats. Exempel är målen Jonasson och Muonio sameby⁵⁵ avseende tillgång till rättsprövning samt målen Jakola och Romlin⁵⁶ om muntlig förhandling.

De färskare reformerna i rättsprövningslagen och förvaltningslagen, som inte var aktuella när målen förliktes, skulle i dag förmodligen ge Jonasson rätt till en fullständig domstolsprövning. Däremot är läget oförändrat för fall som Muonio sameby.

Vad gäller muntlig handläggning finns flera domar i frågan men den är ändå svårtolkad och ingen förändring har egentligen skett i den svenska lagstiftningen. Vissa menar att det dock har blivit en förändring i hur svenska förvaltningsdomstolar agerar i praktiken. Vi har inte haft möjlighet att verifiera om detta är fallet. Det är i vilket fall inte tillfredsställande att ingen egentlig förändring av regelverket gjorts och svenska staten skulle behöva få saken bättre specificerad för att göra en tydlig förändring. En förlikning i den här typen av mål minskar inte heller arbetsbördan för även om den kan snabba på handläggningen av ett enskilt mål minskar det inte tillströmningen av mål i framtiden och riskerar därför att långsiktigt öka arbetsbördan.

Sammanfattningsvis kan konstateras att förlikningar i sig inte är av ondo men att vi svenskar nog tror att vi är bättre på mänskliga rättigheter än vi är eftersom många fall passerar obemärkt förbi genom förlikning. De förlikningar som har ingåtts i "dussinmålen" har säkert minskat arbetsbördan och förhoppningsvis därmed minskat de alltför långa handläggningstiderna i andra mål. Samtidigt har svenska staten ingått ett antal förlikningar och den ovan diskuterade "tvångsförlikningen" som förtjänar kritik.

Som Djingis khan visste kan det vara en klok strategi för en krigsman som bara ser till sitt eget intresse och anseende att betala vilken tribut som helst om man vet att man kommer att förlora ett slag. Vi har dock lite högre krav än så på den svenska regeringen.

Fotnoter

- 1 Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna från 1950 (vidare även kallad EurK).
- 2 Mål T-72/04, dom 9 juli 2005.
- 3 Kudla mot Polen, nr 30121/96, dom 26 oktober 2006 (brottmål), och Cegielski mot Polen, nr 712893/01, dom 21 oktober 2003 (civilmål).
- 4 Pågående mål i HD, Wassdahl mot Justitiekanslern, 4632-05.
- 5 Se Prop. 2005/06:56, 3 § Förvaltningslagen (SFS 1986:223) och lagen om rättsprövning av vissa regeringsbeslut (SFS 2006:304). Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2006, den tidigare rättsprövningslagen, SFS 1988:205, har upphävts och ersatts av den nya.
- 6 Svenska Transportarbetareförbundet mot Sverige, nr. 53507/99, dom (avskrivning) 18 juli 2006.
- 7 Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och grundläggande friheterna från 1950 (vidare även kallad EurK).
- 8 Till den dåvarande kommissionen (avskaffades när Tilläggsprotokoll 11 trädde i kraft i november 1998).
- 9 Till exempel Prop. 2005/06:56 ”En moderniserad rättsprövning, m.m.” och NJA 2005 s. 805 (Mål B 1050-05, dom 29 november 2005).
- 10 NJA 2005 s. 402 (Mål T-72/04, dom 9 juli 2005).
- 11 Intervju 16 oktober 2006 med Inger Kalmerborn, chef för processgruppen vid enheten för folkrätt, mänskliga rättigheter och traktaträtt (FMR).
- 12 Uppdrag Granskning 3 oktober 2006, ”Rikhet inför lagen”.
- 13 Pretty mot Förenade konungariket, nr 2346/02, dom 29 april 2002, Vo mot Frankrike, nr. 53924/00, dom 8 juli 2004 och Bankovic mot Belgien m fl (GC), nr 52207/99, dom 12 december 2001.
- 14 Manifestly ill-founded.
- 15 De engelska termerna admissible och inadmissible är väldigt svåra att översätta till svenska. Därför används de engelska termerna i fortsättningen.
- 16 <www.echr.coe.int>.
- 17 Artiklarna 37–39 EurK och Regel 62 i Domstolens arbetsordning.
- 18 Explanatory report to Protocol No. 14 to the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, amending the control system of the Convention (CETS No. 194), Resolution of the Committee of Ministers Res (2002)59 concerning the practice in respect of friendly settlements and European Court of Human Rights: NGO Comments on the Group of Wise Persons’ Interim Report, July 2006 (finns tillgänglig på Amnesty Internationals hemsida, rapporten är undertecknad av Amnesty International, European Human Rights Advocacy Centre (EHRAC), Human Rights Watch, INTERIGHTS, Justice, Liberty, Redress and The AIRE Centre).
- 19 Regel 54a i Domstolens arbetsordning.
- 20 Artikel 39 EurK.
- 21 Broniowski mot Polen, nr 31443/96, dom (förlikning) 28 september 2005 och Danmark mot Turkiet, nr 34382/97, dom (förlikning) 5 april 2000.
- 22 Petersen mot Danmark, nr 24989/94, dom (förlikning) 16 november 2000.
- 23 Broniowski mot Polen, nr 31443/96, dom (förlikning) 28 september 2005.
- 24 Domstolen hade vid domens datum redan 10 000 liknande klagomål anhängiggjorda och det beräknades att minst lika många var att vänta.

- 25 Artikel 46 EurK och Rules of the Committee of Ministers for the supervision of the execution of judgments and of the terms of friendly settlements.
- 26 Till exempel Broniowski mot Polen, nr 31443/96, dom 22 juni 2004 och Öcalan mot Turkiet, nr 462221/99, dom 12 maj 2005.
- 27 Regel 12 i Rules of the Committee of Ministers for the supervision of the execution of judgments and of the terms of friendly settlements.
- 28 Detta Tilläggsprotokoll nr 14 har ännu inte trätt i kraft. I skrivande stund saknas endast Rysslands ratificering för att det ska kunna träda i kraft.
- 29 Explanatory report to Protocol 14.
- 30 Artikel 37-1c EurK.
- 31 Tahsin Acar mot Turkiet, nr 26307/95, dom 6 maj 2003, § 76.
- 32 Tahsin Acar mot Turkiet, nr 26307/95, dom 6 maj 2003 (domstolen godtog inte deklARATIONEN, fällande dom), Akman mot Turkiet, nr 37453/97, dom (avskrivning) 26 juni 2001 (godtogs deklARATIONEN och målet avskrevs).
- 33 Van Houten mot Nederländerna, nr 25149/03, dom (avskrivning) 29 september 2005.
- 34 Svenska Transportarbetareförbundet mot Sverige, nr 53507/99, dom 18 juli 2006.
- 35 Kudla mot Polen, nr 30121/96, dom 26 oktober 2006 (brottmål), och Cegielski mot Polen, nr 712893/01, dom 21 oktober 2003 (civilmål).
- 36 Mål T-72/04, dom 9 juli 2005.
- 37 Pågående mål i HD, Wassdahl mot Justitiekanslern, 4632-05.
- 38 Se Prop 2005/06:56, 3 § förvaltningslagen (SFS 1986:223) och lagen om rättsprövning av vissa regeringsbeslut (SFS 2006:304). Ändringarna trädde i kraft den 1 juli 2006, den tidigare rättsprövningslagen, SFS 1988:205, har upphävts och ersatts av den nya.
- 39 Svenska Transportarbetareförbundet mot Sverige, nr 53507/99, dom (avskrivning) 18 juli 2006.
- 40 Danell m fl mot Sverige, nr 54695/00, dom (förlikning) 17 januari 2006.
- 41 Jonasson mot Sverige, nr 59403/00, dom (förlikning) 12 juli 2005.
- 42 Muonio sameby mot Sverige, nr 28222/95, dom 9 januari 2001.
- 43 Bäckman mot Sverige, nr 50974/99, beslut 3 februari 2004.
- 44 Lundevall mot Sverige, nr 38629/97 och Salomonsson mot Sweden, nr 38978/97, båda domar 12 november 2002.
- 45 Döry mot Sverige, nr 28394/95, dom 12 november 2002.
- 46 Romlin mot Sverige, nr 48630/99, beslut 15 juni 2004.
- 47 Jakola mot Sverige, nr 32531/96, beslut 6 mars 2001.
- 48 Den 12 november 2002 avgjorde domstolen följande svenska mål avseende muntlig förhandling: Döry mot Sverige, nr 28394/95, Lundevall mot Sverige, nr 38629/97 och Salomonsson mot Sweden, nr 38978/97. Domstolen fann att kränkning förelåg i två av de tre fallen.
- 49 Pascalidou mot Sverige, nr 53970/00, beslut 11 februari 2003.
- 50 Uppdrag Granskning den 3 oktober 2006, ”Rikhet inför lagen”.
- 51 Som tidigare nämnts är förlikning inte ett erkännande av skuld. Dock tyder mycket på att svenska staten förlikas i mål man tror att man kommer att förlora, se Ehrencrona till Uppdrag Granskning den 3 oktober 2006.
- 52 Pågående mål i HD, Wassdahl mot Justitiekanslern, 4632-05.
- 53 Pascalidou mot Sverige, nr 53970/00, beslut 11 februari 2003.
- 54 Svenska Transportarbetareförbundet mot Sverige, nr 53507/99, dom (avskrivning) 18 juli 2006, och Danell m fl mot Sverige, nr 54695/00, dom (förlikning) 17 januari 2006.
- 55 Jonasson mot Sverige, nr 59403/00, dom (förlikning) 12 juli 2005, och Muonio sameby mot Sverige, nr 28222/95, dom 9 januari 2001.
- 56 Jakola mot Sverige, nr 32531/96, beslut 6 mars 2001, och Romlin mot Sverige, nr 48630/99, beslut 15 juni 2004